

ἄλλοι δὲ τὸ ἐπινομιδερ. Καὶ περὶ μὲν τῆς πρώτης λέξεως ὁμο-
λογητέον ὅτι οὔτε εὐηχος εἶναι, οὔτε ἐσχηματισμένη κατὰ τοὺς
κανόνας τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς, ἥτις ἄγνοεῖ παντάπασιν, ἂν
δὲν ἀπατώμαι, τὸν εἰς ἰὼ σχηματισμὸν τοῦ ῥήματος ἀρχαῖον ἢ
δὲ δευτέρω ἔχει· ὑπὲρ ἐαυτῆς καὶ τὸ εὐηχον καὶ τὸν Ἀθήναιον,
ὅστις παρίστανται τινὰ καλοῦντα ἐπινομιδα τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων κα-
λουμένην στρήνην· ἀλλὰ πρῶτον αὐτὸς οὗτος ὁ Ἀθήναιος εἰση-
γεῖται ὅτι κακὸς ἡλός ἐστιν ἢ διὰ τῆς λέξεως ἐπινομιδος μετά-
φρασις τῆς παρὰ Ῥωμαίους στρήνης, ἔπειτα ἡ λέξις ἐπινομις,
σημαίνουσα τὸ προστιθέμενον εἴτε εἰς τοὺς νόμους, εἴτε εἰς τὴν
διανομήν, ἥμιστα φαίνεται ἐκφράζουσα τὸ πρᾶγμα, δι' ὃ χρῆ-
σις αὐτῆς σήμερον γίνεται. Θὰ προετίμων τὴν λέξιν εὐετηρία
σύμφωνον πρὸς τε τοὺς κανόνας τῆς γραμματικῆς καὶ πρὸς τὰς
τῆς εὐφωνίας ἀπαιτήσεις καὶ ἐκφράζουσαν προσφύως τὸ πρᾶγμα,
ἀφοῦ τὰ ἀγιοθασιλεϊτικά διδόνται ἀκριβῶς ἐπὶ εὐετηρία, ὡς οἱ
ἀρχαῖοι τὸ εὐτυχές ἔτο σ ἀπεικλόν.

Καὶ μετὰ τὴν παρέκθεσιν ταύτην εὐχομαι πᾶσι τε καὶ πά-
σαις εὐετηρίαι καὶ πλούσια τὰ εὐετηρία ἐπὶ τῷ ἔτει 1892.

Σ. Ι. Β.

ΑΙ ΡΩΣΙΚΑΙ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΕΙΣ.

(Συνέχεια· ἴδε ἀριθμὸν 8).

Β'.

Μόσχα.—Ἡ Μόσχα (Μόσκαβα), πόλις τῆς κεντρικῆς Ρωσίας (ἐν τῇ
Μεγάλῃ Ρωσίᾳ), πρωτ. κυβερνεῖται ἐπὶ τοῦ Μοσχόβα (παραποτάμου τοῦ
Ὁκου), κέντρον συνδιασταυρώσεως τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, αἵτινες
ἄγουσιν εἰς Πετρούπολιν, Νίζνι-Νοβογρόδην, Ὀρενβούργον, Ταϊγάνιον, Σε-
βαστούπολιν, Βαρσοβίαν κλπ. ἔχει πληθυσμὸν μὲν 754,000, ἐπιφάνειαν
δὲ 82 τετρ. χιλιαμέτρων καὶ περίμετρον 40 χιλιαμέτρων. Ἔστι δὲ ἔδρα
γενικῆς στρατιωτικῆς διοικήσεως, ὀρθόδοξου ἀρχιεπισκοπῆς, τμήματος τῆς
ἀγίας ρωσικῆς Συνόδου καὶ τῆς Γερουσίας. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι ξένα
προξενεῖα.

Ἡ πρωτεύουσα ἀναφέρεται τὸ πρῶτον τῷ 1147· ἡ ἀνάπτυξις αὐτῆς
υπεβοηθήθη ὑπὸ τῆς παρακμῆς τοῦ Κιέβου, ἐρημωθέντος ὑπὸ τῶν Μογ-
γολων, καὶ ὑπὸ τῆς καθυποτάξεως τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας εἰς τοὺς Τα-
τάρους καὶ Χρυσῆς Ὁρδῆς. Τῷ 1237 οἱ Τάταροι ἐδήλωσαν αὐτὴν, ἀλλ' αἱ
τύχαι αὐτῆς ἐφαίνοντο προορίζουσαι τὴν ὀρθόδοξον Ρώμην εἰς τὸ νὰ κα-
ταστῇ αἰωνία· πράγματι ὑπερενίκησεν αὕτη τὰ κατ' αὐτῆς προκληθέν-
τα ἀτυχήματα ἐν τῇ παρόδῳ τῶν χρόνων. Τῷ 1328 ὁ πρίγκηψ Βλαδιμίρ
Ἰβάν Δανίλοβις μετέγαγεν αὐτόσε τὴν ἔδραν αὐτοῦ καὶ ἔλαβε τὸν τί-
τλον μεγάλου ἡγεμόνος. Ἐκτοτε ἡ Μόσχα προήχθη εἰς τὴν τάξιν πρω-
τεύουσας. Τῷ 1571 καταληφθεῖσα καὶ πυρποληθεῖσα ὑπὸ τοῦ χάνου τοῦ
Ἀστραχάν, κατελήφθη τῷ 1611 ὑπὸ τοῦ Λαδισλάου, υἱοῦ τοῦ βασιλέως
τῆς Πολωνίας, ἀλλ' ὁ ἀστὸς Μινίν καὶ ὁ πρίγκηψ Πογιάρσκις ἀπηλευθέ-
ρωσαν αὐτὴν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Πολωνῶν (1612). Ἡ Ἰδρουσις τῆς Πε-
τρούπολεως ὑπὸ Πέτρου τοῦ Α' προὐκάλεσε τὴν ἀπώλειαν τοῦ προνομίου
αὐτῆς ὡς κυρίας πρωτεύουσας (1712). Ἡ κατὰ τὸ 1812 εἰσόδος Ναπο-
λέοντος τοῦ Α' καὶ τοῦ μεγάλου στρατοῦ εἰς Μόσχαν ἔσχε δεινὰς μὲν διὰ
τὴν πόλιν συνεπειάς, ὀλέθρια δὲ διὰ τοὺς ἐπιδρομεῖς ἐπακόλουθα.

Ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ Ὁρους τῶν Στρουθίων (λόφου ἐν τοῖς ΝΔ) ἡ καὶ
ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ Ἰβάν Βελίκη (Κρεμλίνου) ἡ πανοραμικὴ ἀπο-
ψις τῆς Μόσχας εἶναι γραφικωτάτη. Ἐν τῷ κέντρῳ τῆς εὐρείας πόλεως
τὰ μετ' ἐπάλλεων τείχη τῆς ἀκροπόλεως, ἐξ ἧς αἰωροῦνται εἰς τὰ ὕψη
οἱ μεγαλοπρεπεῖς δόμοι καὶ τὰ κωδωνοστάσια τῶν μητροπολιτικῶν αὐ-
τῆς ναῶν, τῶν βυζαντινῶν, γοθικῶν καὶ ἰνδικῶν ἔτι ἔχοντων τὸν ρυθμὸν,

πάντων κατακοσμήτων διὰ φοιτωμάτων, ἐγκαυμάτων κλπ. δίκην
πανοπλιῶν ἀντανακλωσῶν ὑπὸ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὀλόκληρον σειρὰν ζωη-
ρῶν χρωμάτων· τῇ δὲ κακεῖσε ἄλλα ἐπιβλητικὰ μνημεῖα, ἀνάκτορα καὶ
ναοί, ἄπειρα τὸν ἀριθμὸν, μετὰ μεγαλοπρεπῶν πυλῶν πρωτοτύπου ἀρ-
χιτεκτονικῆς, ἄσπερ γίγας φαίνεται πῆξας κατὰ μῆκος τῆς ἐξωτερι-
κῆς περιοχῆς· περαιτέρω τέλος, εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ὀρίζοντος ὄρια,
ἄπειροι μοναὶ ὑπὸ πύργων περιβαλλόμεναι, περικλείουσαι ἐν τῷ περι-
βάλλῳ αὐτῶν σύνολον ναῶν μετ' ἐπιχρῶσων τρούλλων, κωδωνοστασίων,
ἀποληγόντων εἰς κορυφὴν διὰ συμμετρικῶν ἐπεξεργασμένην σχημάτων,
μετὰ πολυχρῶμων στεγασμάτων, καὶ ἀποτελοῦσαι ζώνην κολοσσαίων
οἰκοδομῶν ἐν τῇ πόλει. Ἐν τῷ τμήματι τοῦ κέντρου ἡ πόλις φαίνεται
ἀρχαῖκή τὴν ὄψιν καὶ μονότονον ὑπὸ τινος ἐπὶ ὄψεως, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπόλ-
λυσαι τὸν χαρακτῆρα τοῦ παραδόξου αὐτῆς μεγαλείου καὶ τῆς βαθεῖαν
ἐμποιοῦσας ἐντύπωνιν πρωτοτυπίας, καθ' ἣν ἡ τῆς Ἀνατολῆς μεγαλο-
φυΐα φαίνεται συνδυαζομένη μετὰ τῆς μεγαλοφυΐας τῆς Δύσεως. Ἡ
πρώτη ρωσικὴ πρωτεύουσα ἀντιτάσσει εἰς τὰς πολυγνάμπτους ρύμας καὶ
τὰς μικρὰς ἀκανονίστους πλατείας τῆς ἀρχαίας Μόσχας, εἰς τὰς μικρὰς
ὁδοὺς καὶ τὰς περιπλόκους ἀδιεξόδους, εἰς τὰς ξυλῖνας μονωρόφους ἢ
διωρόφους οἰκοδομάς, εἰς τὰ ἄπειρα ἐργοστάσια καὶ τὰς εὐρείας ἐκτά-
σεις, αἵτινες διαδέχονται ἀλλήλας ἐν τοῖς προαστείοις αὐτῆς, τοῖς ἐπὶ
10 χιλιάμετρα ἔκτεινομένοις, εἰκοσιν ἀριπρεπεῖς ἀρτηρίας, εἰκοσιν ὁδοὺς
μεγαλοπρεπεῖς τὴν ὄψιν, δύο μεγάλας σειρὰς συγκεντρικῶν λεωφόρων,
ἐπιμήκη τετράπλευρα, ἥπερ δύο πλάγαι εὐρεῖται ὁδοὶ περιζωνοῦσιν,
εὐρείας πλατείας, πολυαριθμούς ἰδιωτικὸς κήπους καὶ πλεῖστα ἄλλα
καὶ δημοσίους κήπους.

Ἡ Μόσχα εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ ἐπτὰ λοφίσκων, μετὰ τῶν ὁποίων
ἀνελίσσεται τὸ τοῦ Μοσχόβα μακροκλίον ρεῦμα ὡς καὶ τὸ τοῦ μικροῦ
αὐτοῦ παραποτάμου Ἰούζα, τοῦ ἀπὸ Ἀνατολῶν καταρρέοντος. Ἐν τῇ
τῆς πόλεως στατιστικῇ ἀναγράφονται 17,000 οἰκιῶν, 450 ναοὶ μετὰ
1300 κωδωνοστασίων, 22 μοναί, 7 γέφυραι, ὧν 5 ἐν αὐτῇ τῇ πόλει,
ἥτις ἔχει προκυμαίας μόνον πρὸ τοῦ Κρεμλίνου καὶ 17 τροχιδορομικαὶ
γραμμαί. Οἱ σιδηροδρομικοὶ σταθμοὶ καταλαμβάνουσι πάσας τὰς τῆς
πόλεως προσόψεις, ἐκτὸς τῆς νοτίου αὐτῆς πλευρᾶς. Αἱ ὁδοὶ φωτίζον-
ται διὰ φωταερίου καὶ διὰ πετρελαίου· οἱ ὁγετοὶ εἰσι στενωτάτοι, ἡ δὲ
στρώσις ἄνιστος. Τῶν ὑποσταμάτων τῶν ἐργοστασίων μολυνόντων τὸ τοῦ
ποταμοῦ ὕδωρ, οἱ Μοσχόβιται προμηθεύονται πόσιμον ὕδωρ ἐκ τῶν ἀρ-
τεσιανῶν φρεάτων καὶ τοῦ ὑδραγωγείου Μυτίσση (ἔχοντος μῆκος 20
χιλιαμέτρων). Μέρος τοῦ ἐργατικοῦ πληθυσμοῦ ζῇ ἐν τοῖς ὑπογείοις ἢ
τοῖς ἰσογαίοις, ἄτινα ὡς ἐκ τῆς ἐλαττωματικῆς διοχετεύσεως καθίσταν-
ται ἥμιστα ὕγρη. Τὸ θέρος καὶ αὐτὴ ἡ κόνις ἀποβάλλει ἐν τῷ μέρει ἐν
τῶν αἰτίων τοῦ ἀνυγίου τῆς πόλεως. Οἱ δυσάρεστοι ὅμως οὗτοι ὅροι
τῆς δημοσίου υγείας τείνουσιν εἰς βαθμιαίαν ἐλάττωσιν, χάρις εἰς
τὴν πρωτοβουλίαν ἀγρύπνου διοικήσεως.

Ἀνεξαρτήτως τῶν εὐρέων αὐτῆς προαστείων (σλομπούδ), ἄτινα
ἀμυντικὴ περιβάλλει περιοχὴ, ἡ Μόσχα, ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις τῆς
ὁποίας ἀναμνηστικῇ τὴν τῶν Παρισίων, ἐκτεινομένην πέραν τοῦ
ἄστεως, ἀποτελεῖται ἐκ τῆς ἀκροπόλεως (Κρέμλ, ἡ Κρεμλίνο) καὶ
τριῶν συγκεντρικῶν πόλεων, ἧτοι τῆς Σινικῆς πόλεως (Κιταϊ-Γορόδ),
γειτνιαζούσης τῷ φρουρίῳ, τῆς Λευκῆς πόλεως (Μπιελίη-Γορόδ), ἐκτει-
νομένης κυκλοτερῶς περὶ τὴν πρώτην, ἐξαιρέσει τῆς ποταμίας πλευρᾶς,
καὶ τῆς Πηλίνης πόλεως (Ζαυλιανόβ-Γορόδ), κληθείσης οὕτως εἰς ἀνά-
μνησιν τῶν ἐκ χύματος ὀχυρωμάτων αὐτῆς. Ἡ τελευταία αὕτη ἀπο-
τελεῖ τὴν ζώνην, ἐν ᾗ διαμένουσιν οἱ ἐργάται. Ἡ πρὸς τὴν δεξιὰν ὁχ-
θὴν ἐκτεινομένη συνοικία φέρει τὸ ὄνομα Ζεμοσχαρεταῖς (πέραν τοῦ
Μοσχόβα).

Τὸ Κρεμλίον, ἡ καρδιά τῆς Μόσχας, τὸ ἔμβλημα τῆς ρωσι-
κῆς ἐθνικότητος, ὕψεται ἐπὶ λόφου ὕψους 30 μέτρων καὶ περιλαμβάνει
ἐπιφάνειαν 40 ἑκταρίων· χρονολογεῖται δὲ ἀπὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τὰ
μετ' ἐπάλλεων τείχη αὐτοῦ, διατετηρημένα ὑπὸ πέντε μνημειακῶν πυ-
λῶν καὶ ὑπὸ ὀκτωκαίδεκα πύργων τὰς πλευρὰς ὀχυρούμενα, ἀπαρτίζου-
σιν ἐξάγωνον περίπου σχῆμα. Διὰ τῆς Ἀγίας πύλης εἰσέρχονται πάν-
τες ἀσκεπεῖς, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ Τσάρου ἐξαιρουμένου. Ἡ ἱερὰ αὐτοῦ πε-
ριοχὴ περιλαμβάνει τὸ Μέγα Ἀνάκτορον, τὸ Θησαυροφυλάκιον (νέον

δπλοστάσιον), τούς μητροπολιτικούς ναούς τῆς Ἀναλήψεως, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ, τὸν Πύργον τοῦ Ἰβάν Βελίχη, τὸν βασιλεῖα τῶν κωδῶνων καὶ τὸν βασιλεῖα τῶν τηλεβόλων, τὸ μέγαρον τῆς δικαιοσύνης, τὴν Μονὴν τῶν Θαυματῶν καὶ τὴν τῆς Ἀναλήψεως, τὸν Νάον τῶν 12 Ἀποστόλων καὶ τὸ παρεκκλήσιον τῆς Ἱερωτικῆς Παναγίας.

Οἱ τρεῖς μητροπολιτικοὶ ναοὶ τοῦ Κρεμλίνου εἰσὶν ὑπὸ πολλὰς ἐποφείας ἀξιοσημείωτοι. Ἐν τῷ μητροπολιτικῷ ναῷ τῆς Ἀναλήψεως (Οὐσπενσκή Σομπόρ) τελεῖται ἡ στέψις τῶν Τσάρων· ἐν αὐτῷ τηρεῖται ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας τοῦ Βλαδιμήρου. Τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, ἔργον τοῦ φλωρεντίνου Φιοραβέντη (ΙΕ' αἰών), ἀνήκει εἰς τὸν λομβαδο-βυζαντινὸν ρυθμὸν, διὰ δὲ τῶν πολυχρῶμων αὐτοῦ τρούλλων εἰς τὴν ἰνδικὴν ἀρχιτεκτονικὴν. Ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τοῦ Ἀρχαγγέλου (Ἀρχαγγέλσκι Σομπόρ), μνημεῖον τοῦ ΙΔ' αἰῶνος κεκοσμημένον διὰ βυζαντιακῶν τοιχογραφιῶν, ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ταφῆς τῶν ρώσων μοναρχῶν μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Οἱ ἐν αὐτῷ τάφοι καλύπτονται δι' ὑφασμάτων, δὲ διάκοσμος τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἀνεκτίμητον θησαυρόν. Εἰς αὐτὸν ἕκαστος Τσάρος, μετὰ τὴν στέψιν αὐτοῦ προσερχόμενος, ἐπεκαλεῖτο τὰς εὐλογίας τῶν προκατόχων αὐτοῦ. Ὁ μητροπ. ναὸς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (Μπλαγοβετσένσκι Σομπόρ), ἱδρυμα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, μετ' ἐπιχρύσων τρούλλων, δεσπόζει τοῦ Κρεμλίνου. Ἐν αὐτῷ εὐρῆται ἑναποθεμιμένη ἡ θαυματουργὸς εἰκὼν τῆς Ἱερωτικῆς Παναγίας.

Διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς Κλίμακος ἀνέρχεται τις εἰς τὸ ἀρχαῖον τῶν Τσάρων ἀνάκτορον, τὸ Τερεμ ἢ παλάτιον τῆς Τερψιδεᾶς, γειννιάζον τῷ μετὰ μικρῶν προσόψεων ἀνακτόρῳ (Γκρανοβιτάια Παλάτα) καὶ τῷ Νέφ Ἀνακτόρῳ ἢ Μεγάλῳ Ἀνακτόρῳ. Τὸ τερεμ (χαρέμ) εἶναι οἰκοδόμημα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Τὸ πᾶν ἀναμιμνήσκει ἐν αὐτῷ τὸν φεουδαλικὸν βίον· πολὺγναμποι κλίμακες, κεκλεισμέναι διὰ σιδηροῦ κιγκλιδοῦ, καὶ ὀγκώδεις πύλαι, σοβαροὶ θόλοι, παρὰ θύρα εἰς ὅξεν ἀπολήγοντα ἀψίδα, βαθεῖαι ἔδραι. Ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ οἱ Τσάροι ἐξέλεγον τὰς συζύγους αὐτῶν ἐκ δύο χιλιάδων νεαρῶν κορών. — Τὸ Γκρανοβιτάια Παλάτα, πρῶτισμένον εἰς ἐορτὰς καὶ ἄλλας τελετάς, ἔχει ἀξιοσημείωτον μεγάλην αἶθουσαν, οἱ θόλοι τῆς ὁποίας ὑποστηρίζονται ὑπὸ κεντρικῆς στῆλης. — Τὸ Νέον Ἀνάκτορον, ἔργον τοῦ Τσάρου Νικολάου τοῦ Α', εἶναι ἀπλούστερον τὸν ρυθμὸν καὶ αὐστηρὸν ἔτι ἐν τῷ ἐξωτερικῷ· ἐπίχρυσος τρούλλος ὑπέρεκειται αὐτοῦ. Ἐκάστη τῶν ἀπαστραπτουσῶν αἰθουσῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀφιεροῦται εἰς τάγμα ἱποποτῶν.

Τὸ Μεγαρον τῶν Πανοπλιῶν εἶναι εἶδος μουσεῖου, τὸ δὲ Θησαυροφυλάκιον τῶν πατριαρχῶν περιλαμβάνει μουσεῖον καὶ βιβλιοθήκην. Τὸ Ὀπλοστάσιον πρὸς ΒΑ τοῦ Κρεμλίνου περιέχει πολεμοφόδια διὰ 200000 ἄνδρας. Παρὰ τὴν πύλιν Νικόλσκη, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ὀκτάγωνος πύργος καταλήγων εἰς κυανόχρουν κορυφὴν, καθορᾶται κολοσσαῖον τηλεβόλον τὸ Τσάρ-πούσκα, χυθὲν τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα καὶ ζυγίζον 196500 χιλιγράμματα. Παρὰ τὸν πύργον τοῦ Ἰβάν Βελίχη, ὀκτάγωνον καὶ αἰωρούμενον εἰς ὕψος 80 μέτρων, ἀποθαυμάζεται ὑπερμεγέθους κώδων, ὁ Τσάρ-κολοκόλ, ζυγίζων 202,000 χιλιγράμματα. Φοβερὰ πτώσις διέρρηξεν αὐτόν. Μεταξὺ τοῦ Κρεμλίνου καὶ τοῦ Κιτάϊ-Γορὸδ ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ πλατείᾳ, ἀπέναντι τῆς πύλης τῆς Ἀναστάσεως, ὑφύεται τὸ μνημεῖον τοῦ ἀστυ Μενίν καὶ τοῦ πρίγκηπος Πογιάρσκη, ἐλευθερωτῶν τῆς πόλεως.

Ἐν τῇ αὐτῇ πλατείᾳ, ἀλλ' ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Κιτάϊ Γορὸδ (Σινική πόλις), ἐγείρεται ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς Βασιλίου-Μπλαγεννύη, τὸ ἀξιοπεριεργότερον καὶ τὸ παραδοξότερον ἱδρυμα τῆς Μόσχας, ἱδρυθὲν ὑπὸ ἰταλοῦ ἀρχιτέκτονος ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰβάν τοῦ Τρομεροῦ. Ἡ πολυχρῶμος αὕτη ἐκκλησία εἶναι σύγκραμα ἐννεακαίδεκα προσκειμένων ἢ καὶ ὑπερκειμένων ἀλλήλαις ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ἀνεξαρτήτων αὐτοχρόνως ἀπ' ἀλλήλων. Ὁκτὼ τρούλλοι, ἔχοντες σχῆμα τοῦ ἀνανά, πέπωνος, κινάρας, ἀσπράχου κλπ., καὶ πυραμιδοειδὲς κωδωνοστάσιον ἐπιστέφουσι τὸ φανταστικὸν τοῦτο οἰκοδόμημα, ὅπερ μετὰ τοῦ ἐκ σταυρῶν δάσους αὐτοῦ, τῶν κεχρυσωμένων ἀλύσεων, τῶν παραδόξων γλυφῶν καὶ τῶν ζωηρῶν αὐτοῦ χρωμογραφιῶν προκαλεῖ θαῦμος.

Ἡ Κιτάϊ Γορὸδ (Σινική πόλις) ἀποτελεῖ σήμερον τὸ ἐμπορικὸν ἄστυ, ἐν τῷ περιβάλλῳ δ' αὐτῆς πολυάριθμα παρουσιάζονται ἱδρύματα.

Τὸ Χρηματιστήριον καὶ ἡ Μεγάλη Ἀγορὰ (Γοστυννύη Δόρ) ἐν ἡ ἀριθμοῦνται 1200 καταστήματα, ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Παναγίας τοῦ Κάζάν, ὁ ναὸς τῆς Παναγίας τοῦ Βλαδιμήρου, αἱ μοναὶ τοῦ Ἀγ. Νικολάου καὶ τῶν Θεοφανείων, τὸ τῶν βοϊάρων μέγαρον Ρομάνωφ, μέγαρον ἀπλοῦν τὸν ρυθμὸν καὶ γραφικὸν τὴν ὄψιν, τὸ ἱστορικὸν καὶ ἀνθρωπολογικὸν μουσεῖον καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τῆς Συνόδου.

Ἡ Βιέλνι Γορὸδ ἢ Λευκὴ Πόλις, ἀποτελοῦσα ἡμικύκλιον περὶ τῆς προηγουμένης, εἶναι κατοικία τῶν εὐγενῶν, τῶν δημοσίων λειτουργῶν καὶ τῶν ἐλευθέρια ἐξασκούντων ἐπαγγέλματα. Αἱ δυτικαὶ συνοικίαι, νέαι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, ἐπιδεικνύουσι μεγάλας πλατείας καὶ εὐρείας ὁδοὺς, ἐκατέρωθεν τῶν ὁποίων εὐρεῖαι ἀνεγείρονται οἰκίαι. Ἡ δυτικὴ αὕτη ζώνη περικυβάνει μέγала δημόσια καθιδρύματα καὶ ἐπιβλητικὰς οἰκοδομάς· τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Ἀστεροσκοπεῖον, τὸ μουσεῖον Ρουμιάντζωφ, τὴν ἐμπορικὴν σχολήν, τὴν σχολὴν τῶν δοκίμων Ἀλεξάνδρῶσκη, τὸ λύκειον Νικολάου, τὸν Ἰπποδρόμον, τὸ Μέγα Θέατρον καὶ τὸ Μικρὸν Θέατρον, τὰ Ἀρχεῖα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐξωτερικῶν, τὸ εὐρύτατον Ἐκθετοκομεῖον, ἱδρυθὲν τὸν ΙΗ' αἰῶνα, τὸν μητροπολιτικὸν ναὸν τοῦ Σωτήρος, μαρμαρίνον οἰκοδόμημα λομβαδοβενετικοῦ ρυθμοῦ· ὁ βασιλικὸς οὗτος ναὸς, περατωθεὶς ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀλεξάνδρου τοῦ Β', τηρεῖ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πολέμου τοῦ 1812· γιγαντιαῖος κεντρικὸς πύργος καὶ τρούλλος ἐκ χρυσῶν πετάλων δεσπόζουσι τῶν τεσσάρων προσόψεων τοῦ λαμπροῦ τοῦτου μνημείου.

Ἡ Πηλίνη πόλις (Ζεμλιανόβ Γορὸδ) ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς περικυκλῶν τὰς δύο προηγουμένας ζώνας καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς. Λειμῶνες, πεδιάδες, πολυάριθμοι κήποι, ἀγοραί, στρατῶνες, λαμπρὰ οἰκοδομήματα, βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, μοναὶ, ὁ ἀνδρὶς τοῦ Ποῦσκι, ἡ Θριαμβευτικὴ Ἀψὶς Ἀλεξάνδρου τοῦ Α', ὁ Πύργος Σουχαρέφ (ἱδρυθεὶς τῷ 1692), νοσοκομεῖα καὶ διάφορα καθιδρύματα διαδέχονται ἀλλήλα ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἐξωτερικῆς ταύτης πόλεως. Ἐπιβλητικὴ μονή, προστατευομένη ὑπὸ τετραγώνων πύργων, ὑφύεται πρὸς Δ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῶν Παρθένων.

Τοιαύτη ἐν γενικῇ σκιαγραφίᾳ ἡ Μόσχα ὑπὸ τοπογραφικὴν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν ἔποιν. Ἡ ζωσὰ Μόσχα ὅμως, ἡ διανοητικὴ, ἡ κοινωνικὴ, οὐδόλως ὑπολείπεται τῆς πρώτης, ἡ μᾶλλον ἡ μία εἶναι τὸ ἐμβλημα καὶ τὸ κάτοπτρον τῆς ἄλλης. Τῶν εκπαιδευτικῶν αὐτῆς καθιδρυμάτων ἡγεῖται τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ πρῶτον τῶν ἀνωτέρων ρωσικῶν εκπαιδευτηρίων ὑπὸ τὴν ἔσφιν τῶν ἐν αὐτῷ σχολῶν, τοῦ ἀστεροσκοπεῖου, τῆς βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ συλλογῶν. Τὸ Ἰνστιτοῦτον Λαζαρέφ, σχολὴ ζωσῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ἐξ γυμνάσια, μέγα Λύκειον, ἱερατικὴ σχολή, θεολογικὴ Ἀκαδημία, Ἀκαδημία τῆς ἱατρικῆς καὶ τῆς χειρουργικῆς, Σχολὴ γεωμετρῶν, Σχολὴ ἀρχιτεκτονικῆς, Σχολὴ ἰχθυογραφίας, Σχολὴ τῶν καλῶν τεχνῶν, Ἰνστιτοῦτον τῶν τεχνῶν, γεωργικὴ καὶ δασονομικὴ Ἀκαδημία, ἐμπορικὴ Ἀκαδημία, ἐμπορικὴ Σχολή, θεατρικὴ Σχολή, μουσικὴ Σχολή (conservatoire), ὅκτω στρατιωτικαὶ σχολαί, τέσσαρα ἰνστιτοῦτα τῶν θηλέων, ἐννέα βιβλιοθήκαι, πολλὰ μουσεῖα ὡς τὸ Ρουμιάντζεφ, Γαλιτζίν, Πολυτεχνικόν, Ἱστορικόν, σοφαὶ ἐταιρίαι ἀφιερῶσαι τὰς μελέτας αὐτῶν εἰς τὴν ἀρχαιότητα, τὴν ἱστορίαν, τὴν ρωσικὴν φιλολογίαν, τὴν ἀνθρωπολογίαν, τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, φιλανθρωπικαὶ ἐταιρίαι ἐπίσης πολυάριθμοι, κολοσσαῖα νοσοκομεῖα καὶ ἄστυα ἐν γένει, πολυτελεῖ ἔστιν ὅτε καὶ πλουσίως πεπροικισμένα, μαρτυροῦσι πληρέστατα περὶ τοῦ ποιοῦ τῆς μεγαλοπόλεως ταύτης. Ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ εἰς μέγαν ἀριθμὸν λίσχαι ἢ σύλλογοι, ὡς ὁ Σύλλογος τῶν εὐγενῶν, ἡ Ἀγγλικὴ Λέσχη τῶν ἐμπόρων κλπ. ἀποτελοῦσι τὸ ἐντευκτήριον τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ ἐθνικοῦ πνεύματος. Τὸ μέγα αὐτοκρατορικὸν θέατρον εἶναι τὸ θέατρον τῶν μελοδραμάτων καὶ μιμορχημάτων, τὸ δὲ Μικρὸν θέατρον εἶναι ἀφιερῶμενον εἰς τὰ δράματα καὶ τὰς κωμῳδίας· ἕτερα θέατρα λειτουργοῦσιν ἐν τῷ ζωολογικῷ κήπῳ καὶ ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Ἐρμητηρίου.

Ἡ Μόσχα ὡς βιομηχανικὴ πόλις καὶ ὡς μέγλη ἀποθήκη τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου εἶναι ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις καὶ τὸ ἐμπορικώτερον κέντρον τῆς Ρωσίας· ὁ ἀριθμὸς τῶν συναλλαγῶν αὐτῆς εἶναι

κολοσσαίος. Διπλοῦν σιδηροδρομικὸν σύμπλεγμα καὶ σύμπλεγμα ποταμίων ὁδῶν ἐξυπηρετοῦσι τὸ ἐμπόριον αὐτῆς καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις.

Ἡ Μόσχα εἶναι πατρὶς πλειάδος διαστίμων ποιητῶν καὶ φιλολόγων. τοῦ Ποῦσκιν, τοῦ Λερμοντώφ, τοῦ Γκριμποεδόφ, τοῦ Ὀστρόβσκη, τοῦ Δοστοϊέβσκη, τοῦ Χέρζεν καὶ τοῦ Κάτωφ.

Ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη μεγάλως ἠνύνησαν τὰς περικυκλούσας αὐτὴν ἐξοχάς, ἡ μονὴ Τρόϊτσα, τὰ μοναστήρια Δουνκόβ καὶ Νοβοσπασκία, τὰ δάση Μαρίνα καὶ Σοκολνίτσκιη πρὸς Β, τὰ δάση Πετρόβα καὶ τὸ ἄλσος τῆς δασονομικῆς Ἀκαδημίας πρὸς Α, τὸ ἄλσος καὶ τὸ ἀνάκτορον Νεσκούτσνιη καὶ ὁ λόφος τῶν Στρουθίων πρὸς ΝΔ, τὸ περίπτερον καὶ τὸ ἄλσος Πετρόβσκη πρὸς ΒΔ. προκαλοῦσι ἅμα τῇ ἐναρξί τῆς θερινῆς ἐποχῆς μεγάλην συρροὴν εἰς τὰ τῶν προαστείων τόπια.

(Ἀκολουθεῖ).

ΚΟΣΜΟΥ ΣΩΤΗΡΙΑ.

Πικροστενάζ' ὁ ἄνθρωπος, βαρυδογκᾷ ἡ φύσις,
καὶ τρέμ' ἡ γῆ ὑπὸς 'ς τ' οὐρανοῦ τὴ φοδερὴ κατάρτα
παντοῦ λαχτάρα καὶ σφαγὴ καὶ τρόμος βασιλεύει.
'Σ τῆς ἁμαρτίας τὸν βυθὸ ὁ κόσμος βυθισμένος
τὴν ἀρετὴν ἄνημόνυσσε, ἀρνῆθη τὸν Θεό του.
Τοὺς ὁμοίους τῶν οἱ ἄνθρωποι πωλοῦνε δὴν τὰ κτήνη,
καὶ ἡ κακία φοδερὴ τὸν κόσμον κυριεύει.
Λυσσομανοῦν οἱ δαίμονες, δὴν λύκοι πεινασμένοι,
καὶ σπείρουν μῖσος εἰς τὴν γῆ καὶ πάθη διασκορπίζουν.
'Σ τὴ Ρώμῃ τὴν κυρίαρχο, βασιλίσσα τοῦ κόσμου,
ἕνας τὸν ἄλλον σφάζουσε οἱ πρῶτοι εὐπατριῶται
κ' αἱματοδόφονται παντοῦ οἱ καρποφόροι κάμποι.
Βαρεῖα στενάζ' ὁ ἄνθρωπος, τοῦ Πλάστου τὴν κατάρτα
τόσους αἰῶνας φέρωντας 'ς τὴν δυστυχίῃ του ράχι.
Τὴν πλάσι καταπόνεσε βαρεῖα ἡ ἁμαρτία,
καὶ γέρνει κάτω τὸν λαιμὸ δὴν καταδικασμένη.
'Ἀνθρώπου χέρι ἀδυνατεῖ τὴν πλάσι νὰ λυτρώσῃ.

* *

Πέρασαν χρόνοι ὁ Θεὸς σπλαγχνίσθηκε τὴν πλάσι.
'Σ τὴ μυριευλογημένη γῆ, 'ς τοῦ Ἰσραὴλ τὴ χώρα,
ἐκεῖ π' ἀνθοῦν τὰ λούλουδα χειμῶνα καλοκαίρι
καὶ ἡ δροσιὰ τοῦ οὐρανοῦ τὰ χόρτα ἀντρίβει,
'ς ἕνα χωριό, μικρὸ χωριό, μιὰ κόρη φτωχοπούλα,
ὡδὴν τὸ ρόδο εὐμορφῇ κι' ἄθωα δὴν τὸν κρίνο,
ἀναθραμμένη 'ς τοῦ Θεοῦ τὴν πίστι τοῦ μεγάλου,
ὡδὴν τὴν Εὐὰ ἰσκερὴ κι' ἄκακν δὴν ἐκείνην
ὅταν ἐπρωτοπλάσθηκε ἀπ' τοῦ Θεοῦ τὰ χέρια,
μιὰ τέτοια κόρη δροσερὴ, μυριοχαριτωμένη,
μιὰ μέρα ποῦ γονατιστὴ προσεύχονταν 'ς τὸν Πλάστη
κ' ἡ μυστικὴ τῆς δένδρις δὴν εὐωδία λιθάνου
'ς τὸν οὐρανὸ ἀνέβαινε, ὄραμα εἶδε θεῖο.
'Ἀνοίχτηκε ὁ οὐρανός, κι' ἄγγελος λευκοφόρος
λουλουδι εἴφερε 'ς αὐτὴν δροσάτο, μυρωδάτο,
καί: Χαῖρε κόρη, Μαριάμ, τῆς εἶπε, θὰ γεννήθῃς
τὸν λυτρωτὴ τῆς κτίσεως, γιὰτ' ὁ Θεὸς τὸ θέλει.

* *

Ἡσύχασαν οἱ πόλεμοι, ἐσίγησ' ἡ ἀντάρτα
θαρρεῖς κοιμᾶται ἡ δύσχη ἡ γῆ, ἡ οἰκουμένη,
δὴν στρατιώτης ὕστερα ἀπ' τῶν μαχῶν τῆς ἡλῆ.
Κατὶ μεγάλο γίνεται καὶ θ' ἀκουσθῇ ἀξάφνου
καὶ θὰ ταράξῃ βασιλεῖς καὶ θὰ συγχίσῃ ἔθνη.
'Ὅλοι ἐλπίζουν, —τί; — κανεῖς καλὰ νὰ πῇ δὴν 'ξεύρει.
'Ἐλπίζουν ὅπως τᾶκουσαν κι' ὅσον ὁ νοῦς τοὺς φθάνει
καὶ ὅπως ἡ παράδοσι τοῦ ἔθνους τῶν τὸ λέγει.

Ὁ Αὐγουστος 'ς ὅλην τὴν γῆ μονάρχης βασιλεύει
καὶ τάγρυπνο τὸ βλέμμα του τὸν κόσμον προστατεύει.

* *

Γλυκεῖα βραδεῖα, 'ς τὸν οὐρανὸ φεγγοβολᾷνε τᾶστρα,
γλυκοχαράζ' ἀνατολή, κρυφογελά ἡ φύσις,
μαργαριτάρια τῆς δροσιᾶς γλυκοφιλοῦν τὰ χόρτα
καὶ τᾶσπρω φῶς τοῦ φεγγαριοῦ λαμπρὰ ἀνταναικλοῦνε
σιγὴ ἀγέρι τοῦ βουνοῦ χαϊδεύει τὰ λουλούδια
χαμογελάει αὐγερινὸς καὶ κρυφοδλέπ' ἡ πούλια.
Μ' ἀπ' ὅλα τᾶστρα πλεῖο πολὺ ἕνα καινούργιο ἄστρο,
δὴν διαμαντόπετρα λαμπρὴ ἴσα μ' αὐγὸ μεγάλην,
ἀχτίδες ρίχτει φωτειναῖς δὲ μιὰ σπηλιὰ ἐπάνω.
'Σ ἕνα χωράφι παρεκεῖ τὰ πρόβατα κοιμοῦνται,
πλὴν ἀγρυπνοῦνε οἱ βοσκοὶ καὶ παίζουν τὴ φλογέρα
κι' ὁ ἦχος τῆς ὀγιγᾶλὸς τᾶρνάκια 'ποκοιμίζει.
Μὲ μιὰς ἀνοιγ' ὁ οὐρανός, ἀστράφτει, ξαναστράφτει,
καὶ ποταμὸς φωτόχρυσος π' ἀνατολή δὲ δύσι
τὸ ἄπειρο στερέωμα τὸ διασχίζει ὅλο.
Καὶ βλέπουν τότε οἱ βοσκοὶ ἀγγέλους λευκοτέρους
νὰ καταβαίνουν καὶ γλυκὰ νὰ ψάλλουν μ' ἁρμονία:
'Σ τὴν γῆν εἰρήνη, καὶ χαρὰ 'ς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων.

* *

Μέσα δὲ σπηλῆο κάθεται μυριόχαρην Παρθένα
καὶ 'ς τὴν ἀγκάλη τῆς βαστᾷ χαριτωμένο βρέφος.
Κύκλος φωτὸς τὴν κορυφὴν τοῦ βρέφους στεφανώνει,
καὶ λάμπει ἀπ' τὰ μάτια του ἡ θεϊκὴ του χάρι.
Αὐτόνα ἐπερίμενε τόσους αἰῶνας τώρα
ἐλπίζοντας ὁ ἄνθρωπος ὁ καταπονεμένος.
Γεννήθηκε, ὠθήκαμε! Γεννήθηκε, χαρῖτε!
Μία μᾶς δίδει διδαχὴν μεγάλην: Ἀδεῶφωθῆτε!

Ἐν Κεσσάνῃ, τῇ 25 Δεκεμβρίου 1891.

ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΦΙΛΑΝΘΙΔΗΣ.

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ.

— — —

Α'.

Πρωτοχρονιά! γλυκεῖα βραδεῖα
καὶ νύκτα μυρωμένη!
ποῦ μὲ ἀνήσυχον καρδίαν
καθεὶς σε περιμένει.

Ποῦ δὲ προσμένουν τρυφερὰ
ὀλόχαρα παιδάκια
μ' ἄθωα παιδικὴ χαρά,
μὲ χίλια τραγουδάκια.

Γλυκεῖα εἶσαι δι' αὐτά,
εὐλογημένη ὥρα,
ὅπου θὰ πάρῃ διαλεκτὰ
καθένα χίλια δῶρα.

Παιγνίδια καὶ ζαχαρωτά
καὶ κούκλαις καὶ γλυκύσματα,
ὀπωρικά λαχταριστά
καὶ χίλια δὴν χαρίσματα.